

*Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет*

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

*Тема: Аналіз собівартості продукції підприємницької структури (на прикладі
ТОВ “Прогрес”)*

*Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Освітня програма 6.076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»*

Завідувач кафедри: _____ /Мельник Л.Г./

Керівник роботи: _____ /Самусь Г.І./

*Виконавець: _____ /Павленко М.О./
П.І.Б.*

*Група: _____ /Ез-61 к
шифр*

Суми 2020

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ.....	6
1.1 Сутність, значення та економічні показники собівартості продукції.....	6
1.2 Класифікація витрат, що формують собівартість продукції	12
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ СТРУКТУРИ ТОВ «ПРОГРЕС».....	17
2.1 Загальна характеристика підприємницької структури.....	17
2.2 Аналіз структури собівартості продукції	19
2.3 Оцінка ефективності формування собівартості продукції.....	23
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ СТРУКТУРИ ТОВ «ПРОГРЕС»	31
3.1 Основні проблеми зниження витрат	31
3.2 Зниження собівартості продукції за рахунок економії електроенергії.....	32
ВИСНОВКИ.....	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	38

РЕФЕРАТ

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який містить 23 найменування. Загальний обсяг роботи становить 39 с., у тому числі 13 таблиць, 2 рисунки, 8 формул, список використаних джерел на 2 сторінках.

Метою даної роботи є аналіз теоретичної сутності та практичних аспектів формування собівартості продукції, що випускається, а також виявлення шляхів зниження собівартості продукції.

Виходячи із мети завданнями даної роботи є:

- розглянути теоретичні аспекти аналізу собівартості продукції;
- проаналізувати структуру та ефективність формування собівартості продукції підприємницької структури;
- запропонувати шляхи зниження собівартості продукції підприємницької структури.

Предметом дослідження є аналіз собівартості продукції підприємницької структури.

Об'єктом дослідження даної роботи є ТОВ «Прогрес».

Методологічною основою роботи є такі методи: абстрактно-логічний, системний аналіз, статистичний, узагальнення.

У першому розділі роботи розглянуті теоретичні аспекти аналізу собівартості продукції.

У другому розділі роботи проаналізована структура та ефективність формування собівартості продукції підприємницької структури.

У третьому розділі запропоновані шляхи зниження собівартості продукції підприємницької структури ТОВ «Прогрес».

Ключові слова: СОБІВАРТІСТЬ, ВИТРАТИ, КАЛЬКУЛЯЦІЯ, МАТЕРІАЛЬНІ ВИТРАТИ, МАТЕРІАЛОМІСТКІСТЬ.

ВСТУП

В даний час в умовах ринкової економіки на перше місце виходить ефективність виробничо-господарської діяльності будь-якої підприємницької структури, в зв'язку з триваючою інтеграцією у світовий економічний простір показник собівартості продукції набуває першочергове значення.

Найважливішим фактором, що впливає на ефективність виробничо-господарської діяльності, є собівартість продукції, так як саме вона відображає конкурентні переваги того чи іншого економічного суб'єкта в порівнянні з конкурентами. Від рівня собівартості залежать економічні результати діяльності підприємницької структури, темп розширеного відтворення.

Тема даної роботи є актуальною тому, що собівартість продукції, представляючи витрати підприємницької структури на виробництво і обіг, служить основою порівняння витрат і доходів, тобто самоокупності. Собівартість дозволяє, з одного боку, дати узагальнюючу оцінку ефективності використання ресурсів, з іншого – визначити резерви збільшення прибутку і зниження ціни одиниці продукції.

Собівартість продукції знаходиться у взаємозв'язку з показниками ефективності виробництва. Вона відображає більшу частину вартості продукції і залежить від зміни умов виробництва і реалізації продукції. Істотний вплив на рівень витрат роблять техніко-економічні чинники виробництва.

Аналіз собівартості в даний час є пріоритетним завданням будь-якого бізнесу, що забезпечує його конкурентоспроможність і стійкий розвиток, тому слід ретельно підходити до даного завдання з метою зниження її розміру.

Цю проблему досліджувало багато вчених: В.Г. Андрійчук, О.В. Олійник, Т.І. Олійник, Н.П. Макаров, Т.Г. Маренич, П.Т. Саблук, С. Г. Струмилін, М.Г. Чумаченко та ін.

Об'єктом дослідження даної роботи є ТОВ «Прогрес».

Предметом дослідження є аналіз собівартості продукції підприємницької структури.

Метою даної роботи є аналіз теоретичної сутності та практичних аспектів формування собівартості продукції, що випускається, а також виявлення шляхів зниження собівартості продукції.

Виходячи із мети завданнями даної роботи є:

- розглянути теоретичні аспекти аналізу собівартості продукції;
- проаналізувати структуру та ефективність формування собівартості продукції підприємницької структури;
- запропонувати шляхи зниження собівартості продукції підприємницької структури.

Для досягнення мети дослідження в роботі були використані наступні методи: абстрактно-логічний, системний аналіз, статистичний, узагальнення.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

1.1 Сутність, значення та економічні показники собівартості продукції

Собівартість продукції, робіт, послуг є якісним показником, в якому концентровано відбивається ефективність виробничої та господарської діяльності підприємства [1, с.225].

Собівартість продукції відображає в грошовому вираженні вартість виробничих ресурсів, витрачених на виробництво випущеної продукції.

Собівартість продукції – це витрати виробничих і фінансових ресурсів, використаних для виготовлення і випуску продукції. Обсяг виробничих ресурсів, використаних для створення і випуску продукції, повинен мати грошову оцінку, щоб звести витрати цих ресурсів до економічної єдності [2, с.95].

Визначення собівартості продукції завжди співвідноситься з конкурентними цілями і завданнями, якими виступають: оцінка ефективності витрат на виробництво, забезпечення конкурентоспроможності та рентабельності пропродукції, управління виробничою діяльністю.

Деякі підходи до визначення собівартості представлені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Підходи до визначення собівартості в трактуванні різних авторів

Автор	Сутність поняття
Т.П.Карпова [3, с.137].	величина використовуваних у певних цілях ресурсів у грошовому виразі
Т.Г Маренич [4, с.20].	має максимально синтезувати та у вартісній формі відображувати технологічні й організаційно-економічні умови виробництва відповідно до інтенсивного рівня розвитку господарства.
Л.В.Нападовська [5, с.156].	у собівартості втілені всі затрати на виробництво і реалізацію продукцію
К.М.Радченк [6, с.63].	сума всіх явних витрат, пов'язаних не тільки з простим відтворенням, а й отриманням підприємницького доходу

Мета суб'єктів економічного аналізу собівартості продукції – дати максимально обґрунтовану і точну оцінку досягнутого рівня ефективності витрат на виробництво продукції і визначити перспективи подальшого зниження собівартості продукції.

Економічний аналіз проводиться економічними службами, як правило, на підприємствах цю функцію виконує планово-економічний відділ. Економічний аналіз дозволяє виявити можливості більш раціонального використання виробничих ресурсів, зниження витрат на виробництво і реалізацію і забезпечення прибутку [7, с.164].

У процесі економічного аналізу за такими чинниками виявляються причини відхилень від затверджених норм і нормативів фактичних показників собівартості від плану або попередніх періодів. При цьому важливо виявити не тільки причину відхилення, але і підготувати рішення щодо усунення негативних причин. Економічний аналіз при такому підході є основним інструментом обґрунтування управлінських рішень по зниженню собівартості продукції або приведення її у відповідність до встановлених норм і нормативів [7, с.165].

Таким чином, аналіз собівартості продукції – це динамічний процес, що включає широке коло управлінських дій, направлених на оптимізацію витрат з метою підвищення ефективності роботи підприємства і отримання переваг перед конкурентами.

В даний час прийнято уточнювати систему показників собівартості продукції відповідно до трьох ознак класифікації, які представлені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Система показників собівартості продукції

Ознака класифікації	Система показників собівартості
За призначенням	проектні; нормативні; планові, прогнозні; звітні (фактичні за аналізуюємий період); фактичні (за попередній аналогічний період).

Продовження таблиці 1.2

За відношенням до обсягу продукції, робіт, послуг	собівартість калькуляційної одиниці продукції; собівартість всього випуску даного виду продукції (групи однорідної продукції); собівартість усієї випущеної продукції підприємства за період; собівартість всього обсягу продажів підприємства за період; собівартість продажів по звітному сегменту (операційному, географічному).
За повнотою обліку витрат	операційна (неповна) собівартість, що визначається по умовно-змінним витратам; цехова собівартість (сума операційної собівартості і загальновиробничих витрат); виробнича собівартість (сума цехової собівартості та загальногосподарських витрат); повна собівартість (сума виробничої собівартості і витрат на продаж).

Узагальнюючим показником універсального характеру є повна собівартість усієї випущеної (реалізованої) продукції. Повна собівартість продукції являє собою суму прямих витрат і відносених на неї частку непрямих витрат [8, с.275].

Крім того розрізняють такі поняття як «собівартість виробленої продукції» та «собівартість реалізованої продукції». У свою чергу, собівартість реалізованої продукції – це виражені в грошовому вимірі витрати підприємства на виготовлення продукції, відвантаженої (реалізованої) покупцеві в даному звітному періоді. Отже, собівартість реалізованої продукції – це частина собівартості виготовленої (виробленої) продукції [9, с.89].

При економічному аналізі використовується такий відносний показник, як витрати на 1 грн. вартості продукції, який можна розрахувати за формулою (1.1):

$$\text{Витрати на 1 грн. вартості продукції} = \frac{\text{ПСВП}}{\text{ВВП}} \times 100 \% \quad (1.1)$$

де ПСВП - повна собівартість випущеної продукції за період, тис. грн. .;

ВВП - вартість випущеної продукції (без ПДВ), тис. грн.

Можливі певні модифікації цього показника. Наприклад, в чисельнику показника може бути представлена частина повної собівартості, тобто витрати по одній або декільком калькуляційних статтях собівартості.

Показник витрат на одну грн. вартості випущеної (реалізованої) продукції в копійках (або у відсотках) має ряд переваг [10, с.221]:

- це наскрізний показник, тобто він може бути обчислений по всьому об'єму випуску і реалізації продукції, а також за звітними сегментами, по однорідним групам і конкретним видам продукції;

- забезпечує ув'язку аналізу собівартості і прибутку, так як відсоток рентабельності продукції безпосередньо залежить від рівня витрат на одну грн. продукції;

- придатний для аналізу витрат і собівартості як в статистиці, так і в динаміці, оскільки є коефіцієнтом;

- дозволяє виміряти і зіставити рівень витрат як по порівняній, так і по новій продукції.

Однак зміна витрат на одну грн. обсягу продукції залежить не тільки від зміни безпосередньо витрат, але і від ряду інших факторів. У зв'язку з цим без відповідного факторного аналізу цей показник не придатний для оцінки динаміки (виконання плану) за собівартістю продукції. Безпосередній вплив на зміну рівня витрат надають такі чинники:

- зміна структури асортименту продукції;

- зміна витрат, пов'язана з ефективністю використання виробничих ресурсів;

- зміна цін і тарифів на матеріальні ресурси;

- зміна продажних цін [11, с.99].

Для аналізу собівартості вважається за необхідне використовувати відносні показники, тобто коефіцієнти витрат в копійках (або відсотках) на одну грн. виручки від продажу, оскільки у відносних показниках нівелюється вплив зазначених вище факторів.

Коефіцієнти мають особливі аналітичні можливості, так як дозволяють отримати реальну картину витрато ємності продукції в цілому і по кожному елементу окремо, оцінити рівень планування, порівняти коефіцієнти витрат різних підприємств з метою визначення конкурентних переваг.

Порівняння коефіцієнтів за два аналогічних періоду часу дає можливість визначити чи мала місце відносна економія витрат або їх відносне підвищення.

Розглянемо коефіцієнти, розраховані по кожному економічному елементу і за підсумком витрат [12, с.342].:

- коефіцієнт матеріаломісткості показує, скільки складають матеріальні витрати на одну грн. виручки від продажів (1.2);

$$KB_M = \frac{Be}{B}; \quad (1.2)$$

- коефіцієнт зарплатоємності відображає рівень витрат на оплату праці на одну грн. виручки від продажу, що розраховується за формулою 1.3:

$$KB_3 = \frac{Be}{B}; \quad (1.3)$$

- коефіцієнт відрахувань до позабюджетних державних фондів відображає розмір цих відрахувань в копійках на одну гривню виручки від продажу;

$$KB_{ch} = \frac{Be}{B}; \quad (1.4)$$

- коефіцієнт питомої амортизації, який показує витрати на одну грн. виручки займають амортизаційні відрахування.

$$KB_A = \frac{Be}{B}; \quad (1.5)$$

- коефіцієнт питомих інших витрат відображає їх величину на одну грн. виручки від продажів;

$$KB_i = \frac{Be}{B}; \quad (1.6.)$$

Де Be - сума витрат з економічного елементу за аналізований період, тис. грн.

B - виручка від продажу за аналізований період, тис. грн.

Не менш важливим показником при аналізі собівартості продукції є коефіцієнт витрат на 1 грн. виручки від продажів – KB_B , що розраховується за формулою (1.7):

$$KB_B = \frac{Be}{B}, \quad (1.7.)$$

Одним з провідних показників при розгляді собівартості продукції є коефіцієнт витрат на 1 грн. вартості випущеної продукції, що розраховується за формулою (1.8):

$$KB_{\Pi} = \frac{M + ЗП + KB_B + ЗГВ + ВП}{ВП_{\Pi}}, \quad (1.8)$$

де M - статті матеріальних витрат (сировина і матеріали, зменшення або збільшення витрат, покупні вироби, напівфабрикати і послуги виробничого характеру сторонніх організацій, паливо і енергія на технологічні цілі), грн.;

$ЗП$ - заробітна плата виробничих робітників з відрахуваннями, грн. ;

КВВ - комплексні виробничі витрати (витрати на підготовку і освоєння виробництва, втрати від шлюбу, інші виробничі витрати, загальновиробничі витрати), грн.;

ЗГВ- загальногосподарські витрати, грн.

ВП- витрати на продаж, грн.;

ВПп- вартість випущеної продукції в цінах підприємства - виробника, грн.

Для комплексного аналізу собівартості продукції застосовуються спеціальні показники, такі як [13, с.24]:

- повна собівартість товарної продукції в цілому та за елементами витрат;
- витрати на грн. продукції;
- собівартість окремих виробів;
- окремі статті витрат та ін.

Мета аналізу собівартості продукції полягає у виявленні можливостей підвищення ефективності використання всіх видів ресурсів у процесі виробництва і збуту продукції.

1.2 Класифікація витрат, що формують собівартість продукції

Витрати являють собою виражені в грошовій формі витрати підприємства на виробництво, обіг і збут продукції [14, с.5].

Витрати – це вартість використаних матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів, спожитих в процесі господарської діяльності і відображаються в балансі як активи підприємства, здатні принести дохід в майбутньому [15, с.92].

Сукупність витрат на виробництво продукції утворює її собівартість, і включає завитрати живої і матеріалізованої праці, а також витрати оборотних коштів, залучених у виробництво [16, с.87]. Від рівня собівартості продукції залежить прибуток підприємства. Чим економічніше воно використовує свої

ресурси для виробництва, тим більша ефективність виробництва і більший прибуток.

Витрати, що складають собівартість товару, не однакові не тільки за своїм складом, але і за значенням у виготовленні продукції. Одні витрати безпосередньо беруть участь у виробничому процесі (сировина і матеріали), інші пов'язані з управлінням і обслуговуванням виробництва (заробітна плата робітників, амортизація обладнання), треті взагалі не мають ставлення до виробництва продукції, і враховуються як витрати обігу (затрати на рекламу).

За способом включення в собівартість продукції витрати підрозділяються на прямі і непрямі. Витрати підприємства на сировину та основні матеріали, заробітну плату робітників є прямими витратами, так як вони пов'язані з виробництвом певного виду продукції і можуть бути, на підставі даних первинних документів, прямо і безпосередньо віднесені до її собівартості[17, с.5].

Витрати з управління та обслуговування виробництва є непрямими витратами, вони пов'язані з випуском декількох видів продукції та включаються в собівартість конкретних виробів за допомогою спеціальних розрахунків розподілу, які залежать від технології виробництва.

Основні витрати найчастіше виступають у вигляді прямих, а накладні - непрямих, але вони не є тотожними.

Склад витрат, що включаються в собівартість продукції, регламентуються відповідними нормативними актами, встановлено єдиний для всіх підприємств перелік економічно однорідних елементів витрат[8, с.283]:

- матеріальні витрати;
- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні потреби;
- амортизація основних фондів;
- інші витрати.

Для визначення і оцінки собівартості продукції доцільно пов'язати облік витрат за видами та місцями виникнення.

Найбільш простий спосіб розрахунку собівартості продукції – розподіл сумарних витрат на обсяг випуску. Однак застосовувати цей спосіб можна тільки за умови, що підприємство виробляє один вид продукції, що не утворюючи при цьому запасів напівфабрикатів або готової продукції. більш складний спосіб – калькуляція собівартості за статтями витрат. Прямі витрати безпосередньо включають до собівартості продукції, а непрямі розподіляють за допомогою спеціальних баз і коефіцієнтів розподілу[18, с.215].

Калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) - це розрахунок величини витрат, що припадають на одиницю (випуск) продукції. Відомість, в якій проводиться розрахунок на одиницю продукції, називається калькуляцією.

Калькулювання також включає і інші роботи по підрахунку собівартості [19, с.237]:

- продукції, робіт, послуг допоміжних виробництв, спожитих основним виробництвом;
- проміжних продуктів (напівфабрикатів) підрозділів основного виробництва, що використовуються на наступних стадіях виробництва;
- продукції підрозділів підприємства для виявлення результатів їх діяльності;
- всього товарного випуску підприємства;
- випуску і відповідно одиниці виду готової продукції і напівфабрикатів власного виробництва (виконаних робіт або наданих послуг та ін.), що реалізуються на сторону.

Номенклатуру статей кожне підприємство може встановлювати для себе самостійно з урахуванням своїх специфічних потреб. У найбільш загальному вигляді номенклатура статей калькуляції виглядає наступним чином[7, с.205]:

- 1) Сировина і матеріали;
- 2) зменшення або збільшення витрат (віднімаються);
- 3) покупні вироби, напівфабрикати і послуги виробничого характеру;
- 4) паливо і енергія на технологічні цілі;
- 5) заробітна плата виробничих робітників;

- б) відрахування на соціальні потреби;
- 7) витрати на підготовку і освоєння виробництва;
- 8) втрати від браку;
- 9) інші виробничі витрати;
- 10) загальновиробничі витрати;
- 11) загальногосподарські витрати;
- 12) комерційні витрати.

Перші одинадцять статей представляють собою виробничу собівартість. З включенням дванадцятої статті визначається повна собівартість продукції, робіт, послуг.

У багато-номенклатурних виробництвах перші шість статей зазвичай відносять до основних (технологічним) витрат, а решта – до накладних.

Загальноприйняту класифікацію витрат можна звести в таблицю 1.3.

Таблиця 1.3 – Класифікація витрат, що формують собівартість продукції

Ознака класифікації	Види витрат
За елементами	- матеріальні витрати; - витрати на оплату праці; - відрахування на соціальні потреби; - амортизація основних фондів; - Інші витрати.
За способом віднесення витрат на собівартість продукції	- прями; - непрямі.
Функціональна роль витрат в процесі виробництва	- основні; - накладні.
За ступенем залежності витрат від зміни обсягу	- змінні; - постійні.
За ступенем однорідності витрат	- прості; - комплексні.
За раціональності витрат	- продуктивні; - непродуктивні.

Основним завданням класифікації витрат є формування собівартості продукції. За допомогою класифікації витрати групуються за видами і прямо чи опосередковано належать до собівартості продукції. Собівартість продукції, що складається з різних видів витрат можна проаналізувати і виявити за рахунок

яких витрат вона збільшилася або зменшилася і потім вплинути на її розмір в майбутньому. Собівартість продукції, а отже і витрати, що входять до неї мають величезний вплив на прибуток підприємства, його рентабельність, на величину цін продукції, що випускається і інші економічні показники. Природно, що зниження собівартості і витрат є основним напрямком удосконалення діяльності будь-якого підприємства, що безпосередньо впливає на його конкурентоспроможність і успішну роботу в майбутньому [20, с.31].

Отже, об'єктами аналізу витрат і собівартості продукції є наступні показники: повна собівартість продукції в цілому і по елементам витрат; рівень витрат на гривну випущеної продукції; собівартість окремих виробів; окремі статті витрат. Собівартість продукції є найважливішим показником економічної ефективності її виробництва. У ній відбиваються усі сторони господарської діяльності, акумулюються результати використання всіх виробничих ресурсів.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ СТРУКТУРИ ТОВ «ПРОГРЕС»

2.1 Загальна характеристика підприємницької структури

Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «Прогрес» знаходиться за юридичною адресою: вул.Носівський шлях 29, м.Ніжин, Чернігівська обл., 16600.

Підприємство спеціалізується на розробці та виробництві складних оптичних, оптико-електронних і оптико-механічних приладів та гіроскопічних пристроїв, медичної техніки, теплових насосів, теплообмінних пристроїв, різних товарів народного споживання[21].

Метою діяльності підприємства є розширення ринку товарів і послуг, а також отримання прибутку.

Перейдемо до розгляду основних економічних показників підприємства (табл.2.1).

Таблиця 2.1 – Основні економічні показники діяльності ТОВ «Прогрес» тис.грн.

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Зміна,% 2019 р. до 2018 р.
Виручка	676267	650032	671757	99
Собівартість продажів	608592	587857	612413	101
Валовий прибуток (збиток)	67775	62175	59344	88
Комерційні витрати	24539	27616	21935	89
Прибуток (збиток) від продажу	43136	34559	37409	87
Відсотки до отримання	43	71	80	186
Відсотки до сплати	45937	47341	22692	49
Інші прибутки	62023	54456	18790	30
Інші витрати	50672	36220	29693	59
Прибуток (збиток) до оподаткування	8593	5525	3894	45
Поточний податок на прибуток	1418	389	1321	93
в т.ч. постійні податкові зобов'язання (активи)	1270	1977	1721	136

Продовження таблиці 2.1.

Зміна відстрочених податкових зобов'язань	4223	4588	6369	151
Зміна відкладених податкових активів	+2652	+1895	5190	198
Інше	991	2184	1245	126
Чистий прибуток (збиток)	4613	259	149	3

З даних таблиці 2.1 видно, що в 2019 році в порівнянні з 2017 роком виручка зменшилася на 1%, що є негативною тенденцією, але при цьому відбулося збільшення собівартості продукції на 1%.

Прибуток від продажів в 2019 році зменшилася на 13% в порівнянні з 2017 роком. Прибуток до оподаткування знизився на 55%. Чистий прибуток зашатнись зменшилася в 2019 році в порівнянні з 2017 роком на 97%. Значно зменшився чистий прибуток у 2018 році в порівнянні з 2017 роком в основному це пов'язано зі зменшенням комерційних витрат на 11% і збільшенням інших витрат на 26%. В цілому техніко-економічні показники є негативними.

Кадровий потенціал підприємства є його невід'ємною частиною. Розглянемо структуру працівників підприємства ТОВ «Прогрес» за 2017-2019 рр. в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Структура працівників підприємства за категоріями у період 2017 – 2019 р.р., чол.

Категорії персоналу	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Зміна,% 2019 р. до 2018 р.
Керівники	225	220	202	90
Фахівці	259	255	248	96
Робітники	553	544	540	98
Всього	1037	1019	990	95

Як видно з таблиці 2.2, та рис. 2.1 питома вага керівників у 2019 році в порівнянні з 2017 роком знизилася на 10%. Спостерігається зменшення частки

фахівців та робітників на 4% і 2% відповідно. В цілому чисельність персоналу знизилася на 5%.

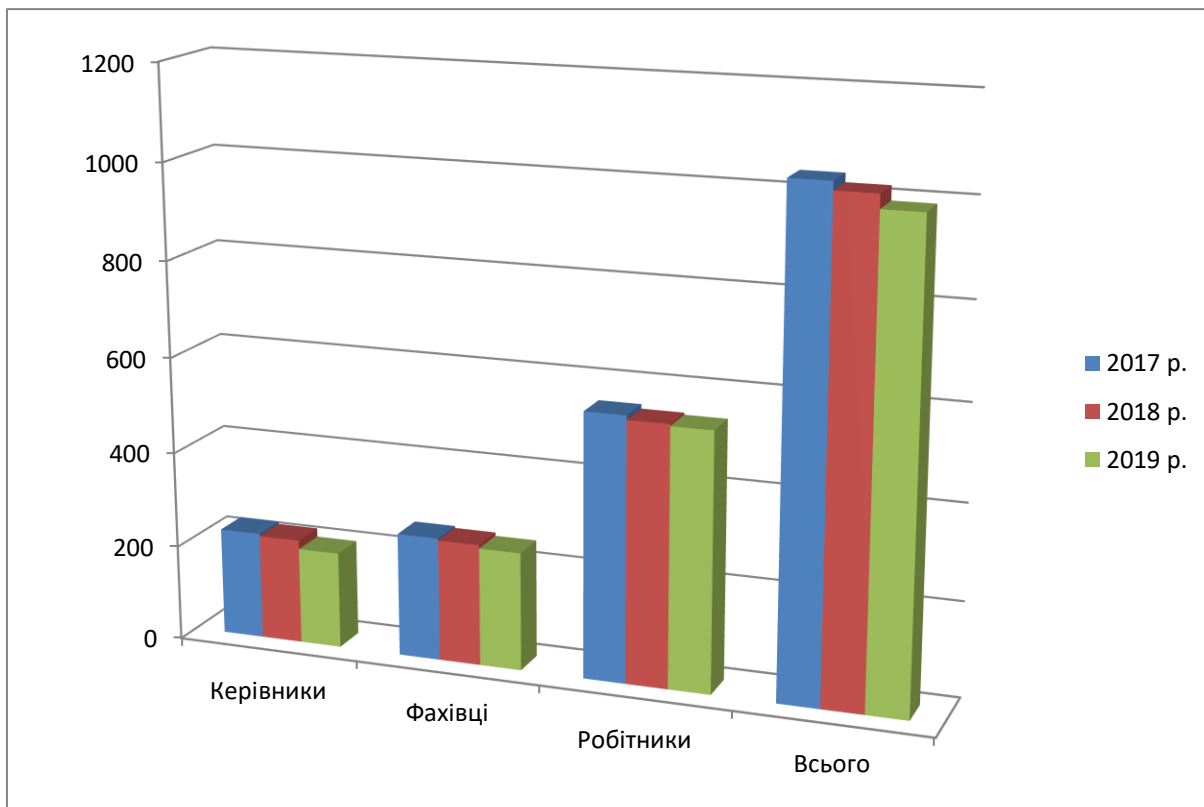

Рисунок 2.1 Структура працівників ТОВ «Прогрес»

Зменшення кадрів підприємства пов'язано в основному з низьким рівнем заробітної плати на підприємстві.

2.2. Аналіз структури собівартості продукції

Підрозділ витрат за економічними елементами дозволяє визначити види витрат по підприємству в цілому незалежно від місць їх виникнення та напрямку [10, с.301].

Поелементне угруповання витрат показує, скільки вироблено тих чи інших видів у цілому по підприємству за певний період часу незалежно від того, де вони виникли і на виробництво якого конкретного виробу вони використані [10, с.302]. Розглянемо статті за елементами витрат ТОВ «Прогрес» (табл.2.3).

Таблиця 2.3 – Собівартість продукції за елементами витрат ТОВ «Прогрес» тис.грн.

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Зміна,% 2019 р. до 2017 р.
Матеріальні витрати	298210	292003	301645	101
Витрати на оплату праці	164318	157502	159051	97
Відрахування на соціальні потреби	49105	46252	47715	97
Амортизація основних засобів	12004	11987	14248	118
Інші витрати	84955	80113	89754	106
Всього	608592	587857	612413	101

Згідно таблиці 2.3, матеріальні витрати в 2019 році збільшилися незначно – на 1% в порівнянні з 2017 роком. Витрати на оплату праці знизилися на 3% в зв'язку з оптимізацією чисельності працівників.

Амортизація збільшилася на 18% в звітному році, що пов'язано з введенням нового обладнання. Інші витрати збільшилися на 6%. Це пов'язано зі збільшенням вартості послуг, що надаються сторонніми організаціями, наприклад, послуги з веденню аудиту та податкового обліку.

Важливе значення для аналізу собівартості має класифікація матеріальних витрат. Далі розглянемо перелік матеріальних витрат в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Структура матеріальних витрат ТОВ «Прогрес», тис.грн.

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Зміна,% 2019 р. до 2017 р.
Сировина та основні матеріали	114380	108296	115597	102
Допоміжні матеріали	47192	46885	47381	101
Куплені напівфабрикати та комплектуючі вироби	22240	23082	22286	101
Послуги виробничого характеру сторонніх організацій	15016	15434	15478	103
Паливо	П	12510	12562	105
Електроенергія	55732	56801	59891	107
Інші матеріальні витрати	31636	28995	28450	90
Разом	298210	292003	301645	101

Проаналізувавши структуру матеріальних витрат, можна зробити висновок про те, що частка сировини і основних матеріалів, допоміжних матеріалів і покупних напівфабрикатів у 2019 році збільшилася незначно порівняно з 2017 роком – на 2%, 1% і 1% відповідно.

Вартість послуг виробничого характеру збільшилася на 3%. Помітно збільшилися витрати на електроенергію на 7% в зв'язку з підвищенням тарифів.

Витрати на інші матеріальні витрати знизилися на 10%. В цілому частка матеріальних витрат зросла на 1%.

Заробітна плата є одним з найважливіших елементів витрат на виробництві. Цей елемент називається «Витрати на оплату праці». У собівартість продукції витрати на оплату праці входять самостійною калькуляційною статтею - «Заробітна плата основна і додаткова виробничих робітників», а також до складу таких комплексних статей як «Загальновиробничі витрати», «Загальногосподарські витрати», «Витрати на підготовку і освоєння виробництва» [22, с.315].

Витрати на оплату праці представлені в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Структура витрат на оплату праці ТОВ «Прогрес», тис.грн.

Категорії персоналу	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Зміна,% 2019 р. до 2017 р.
керівники	68458	68563	67292	98
фахівці	46649	46869	46037	99
робітники	49211	42070	45722	93
Разом	164318	157502	159051	97

Як видно з таблиці 2.5, витрати на оплату праці в 2019 році порівняно з 2017 роком знизилися. Зниження частки заробітної плати насамперед пов'язано зі скороченням чисельності робітників на підприємстві. В цілому витрати на оплату праці знизилися на 3%.

Розглянемо структуру собівартості продукції за статтями калькуляції в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Структура собівартості продукції ТОВ «Прогрес» за статтями калькуляції, тис.грн.

Статті калькуляції	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Зміна,% 2019 р. до 2017 р.
Сировина і матеріали	161572	155181	165618	102
Зменшення або збільшення витрат	3426	2410	4721	138
Куплені вироби, напівфабрикати і послуги виробничого характеру	51687	49380	53667	104
Паливо і енергія на технологічні цілі	45623	47451	51320	112
Заробітна плата виробничих робітників	56210	55070	53744	96
Відрахування на соціальні потреби	16863	16552	14898	88
Загальновиробничі витрати	132921	123458	128229	96
Загальногосподарські витрати	109464	110559	110119	100
Комерційні витрати	37678	32616	39539	105
Повна собівартість	608592	587857	612413	101

З таблиці 2.6. можна зробити висновок про збільшення питомої ваги сировини та матеріалів на 2%; покупних виробів, напівфабрикатів і послуг виробничого характеру на 4%.

Частка палива та енергії на технологічні цілі збільшилася на 12% у зв'язку з підвищенням тарифів на електроенергію.

Частка загальновиробничих витрат знизилася на 4%. Сума загальногосподарських витрат не змінилася. Питома вага комерційних витрат збільшилася на 5%.

Комерційні витрати в даній структурі підприємства включають в себе інші виробничі витрати.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок про те, що найбільшу питому вагу в структурі матеріальних витрат складають сировина і матеріали (близько 50%).

Охарактеризувавши структуру матеріальних витрат можна зробити висновок, що в основному показники за період, що досліджувався змінилися не значно.

У структурі оплати праці помітно зменшення заробітної плати у робітників, що пов'язано з оптимізацією їх чисельності.

Проведений аналіз економічного стану дозволяє перейти до розгляду оцінки ефективності формування собівартості продукції.

2.3 Оцінка ефективності формування собівартості продукції

Для оцінки ефективності формування собівартості продукції ТОВ «Прогрес» використовуються відносні показники, тобто коефіцієнти витрат, проаналізуємо їх.

Перш за все, розглянемо оцінку ефективності використання матеріальних ресурсів. Розрахуємо даний коефіцієнт:

$$KB_{M2017} = \frac{298210}{676267} \times 100 \% = 44,1 \text{ коп.}$$

$$KB_{M2018} = \frac{292003}{650032} \times 100 \% = 44,9 \text{ коп.}$$

$$KB_{M2019} = \frac{301645}{671757} \times 100 \% = 44,9 \text{ коп.}$$

Коефіцієнт матеріаломісткості в 2019 році в порівнянні з 2017 роком збільшився на 0,8 коп. в розрахунку на одну гривну виручки. Цьому відповідає відносне підвищення витрат (ВПВ) на фактичну виручку від продажів:

$$ВПВ = \frac{(+ 0,8) \times 671757}{100} = +5,4 \text{ тис.грн.}$$

На основі деталізації суми матеріальних витрат можна розрахувати деталізовані коефіцієнти матеріаломісткості:

- коефіцієнти матеріаломісткості по сировині і основним матеріалам;
- коефіцієнти матеріаломісткості по допоміжним матеріалам;
- коефіцієнти паливоємності;
- коефіцієнти енергоємності та ін.

Перейдемо до детального розгляду матеріальних витрат. Для цього розрахуємо розглянуті вище коефіцієнти по формулі 1.6:

Коефіцієнт матеріаломісткості по сировині і основним матеріалам:

$$KB_{MC2017} = \frac{114380}{676267} \times 100 \% = 16,9 \text{ коп.}$$

$$KB_{MC2018} = \frac{108296}{650032} \times 100 \% = 16,7 \text{ коп.}$$

$$KB_{MC2019} = \frac{115597}{671757} \times 100 \% = 17,2 \text{ коп.}$$

Коефіцієнт матеріаломісткості по допоміжним матеріалам:

$$KB_{MBM2017} = \frac{47192}{676267} \times 100 \% = 6,9 \text{ коп.}$$

$$KB_{MBM2018} = \frac{46885}{650032} \times 100 \% = 7,2 \text{ коп.}$$

$$KB_{MBM2019} = \frac{47381}{671757} \times 100 \% = 7 \text{ коп.}$$

Коефіцієнт матеріаломісткості по покупним напівфабрикатам і комплектуючим виробам:

$$KB_{MPK2017} = \frac{22240}{676267} \times 100 \% = 3,3 \text{ коп.}$$

$$KB_{\text{МПК}2018} = \frac{23082}{650032} \times 100 \% = 3,6 \text{ коп.}$$

$$KB_{\text{МПК}2019} = \frac{22286}{671757} \times 100 \% = 3,3 \text{ коп.}$$

Коефіцієнт матеріаломісткості по послугах виробничого характеру сторонніх організацій:

$$KB_{\text{МП}2017} = \frac{15016}{676267} \times 100 \% = 2,2 \text{ коп.}$$

$$KB_{\text{МП}2018} = \frac{15434}{650032} \times 100 \% = 2,3 \text{ коп.}$$

$$KB_{\text{МП}2019} = \frac{15478}{671757} \times 100 \% = 2,3 \text{ коп.}$$

Коефіцієнт паливоємності:

$$KB_{\text{МП}2017} = \frac{12014}{676267} \times 100 \% = 1,8 \text{ коп.}$$

$$KB_{\text{МП}2018} = \frac{12510}{650032} \times 100 \% = 1,9 \text{ коп.}$$

$$KB_{\text{МП}2019} = \frac{12562}{671757} \times 100 \% = 1,9 \text{ коп.}$$

Коефіцієнт енергоємності:

$$KB_{\text{МЕ}2017} = \frac{55732}{676267} \times 100 \% = 8,2 \text{ коп.}$$

$$KB_{ME2018} = \frac{56801}{650032} \times 100 \% = 8,7 \text{ коп.}$$

$$KB_{ME2019} = \frac{59891}{671757} \times 100 \% = 8,9 \text{ коп.}$$

Коефіцієнт матеріаломісткості по іншим матеріальним витратам:

$$KB_{MI2017} = \frac{31636}{676267} \times 100 \% = 4,7 \text{ коп.}$$

$$KB_{MI2018} = \frac{28995}{650032} \times 100 \% = 4,5 \text{ коп.}$$

$$KB_{MI2019} = \frac{28450}{671757} \times 100 \% = 4,2 \text{ коп.}$$

Узагальнимо отримані дані і представимо їх у зведеній таблиці 2.7.

Таблиця 2.7– Деталізовані коефіцієнти матеріаломісткості

Найменування коефіцієнта	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Зміна, коп. (+, -) 2019 р. до 2017 р.
Коефіцієнт матеріаломісткості по сировині та основним матеріалам	16,9	16,7	17,2	+0,3
Коефіцієнт матеріаломісткості по допоміжним матеріалам	6,9	7,2	7	+0,1
Коефіцієнт матеріаломісткості по покупним напівфабрикатам і комплектуючим виробам	3,3	3,6	3,3	0
Коефіцієнт матеріаломісткості по послугах виробничого характеру сторонніх організацій	2,2	2,3	2,3	+0,1
Коефіцієнт паливоємності	1,8	1,9	1,9	+ 0,1
Коефіцієнт енергоємності	8,2	8,7	8,9	+ 0,7
Коефіцієнт матеріаломісткості по іншим матеріальним витратам	4,7	4,5	4,2	-0,5
Коефіцієнт матеріаломісткості	44,1	44,1	44,9	+0,8

Виходячи з таблиці 2.7 можна зробити висновок про те, що коефіцієнт матеріаломісткості збільшився на 0,8 коп. у зв'язку зі збільшенням питомої ваги коефіцієнтів матеріалоємності по сировині та основним матеріалам, допоміжним матеріалам, покупним напівфабрикатам і комплектуючим виробам. Також помітно збільшення коефіцієнтів паливоємності і енергоємності.

Проведемо оцінку ефективності використання витрат на оплату праці на ТОВ «Прогрес». Для цього розрахуємо коефіцієнт зарплатоємності:

$$KB_{з\text{€}2017} = \frac{164318}{676267} \times 100 \% = 24,3 \text{ коп.}$$

$$KB_{з\text{€}2018} = \frac{157502}{650032} \times 100 \% = 24,2 \text{ коп.}$$

$$KB_{з\text{€}2019} = \frac{159051}{671757} \times 100 \% = 23,7 \text{ коп.}$$

Коефіцієнт зарплатоємності в звітному періоді зменшився на 0,6 коп. Загальна економія витрат на оплату (ЗЕВ) праці склала:

$$ЗЕВ = \frac{(-0,6) \times 671757}{100} = -4,03 \text{ тис.грн.}$$

Далі розглянемо коефіцієнт відрахувань у позабюджетні державні фонди:

$$KB_{\text{CH}2017} = \frac{49105}{676267} \times 100 \% = 7,3 \text{ коп.}$$

$$KB_{\text{CH}2018} = \frac{46252}{650032} \times 100 \% = 7,1 \text{ коп.}$$

$$KB_{\text{CH}2019} = \frac{47715}{671757} \times 100 \% = 7,1 \text{ коп.}$$

У 2019 році в порівнянні з 2017 роком спостерігається відносна економія витрат (ВЕВ) на ТОВ «Прогрес» в зв'язку зі зниженням коефіцієнта відрахувань у позабюджетні державні фонди на 0,2 коп.

Економія витрат становить:

$$\text{ВЕВ} = \frac{(-0,2) \times 671757}{100} = -1,3 \text{ тис.грн.}$$

Перейдемо до розгляду коефіцієнта питомої амортизації:

$$\text{КВ}_{\text{A}2017} = \frac{12004}{676267} \times 100 \% = 1,8 \text{ коп.}$$

$$\text{КВ}_{\text{A}2018} = \frac{11987}{650032} \times 100 \% = 1,8 \text{ коп.}$$

$$\text{КВ}_{\text{A}2019} = \frac{14248}{671757} \times 100 \% = 2,1 \text{ коп.}$$

Коефіцієнт питомої амортизації збільшився на 0,3 коп. Підвищення витрат (ППА) на ТОВ «Прогрес» у зв'язку зі збільшенням коефіцієнта питомої амортизації становить:

$$\text{ППА} = \frac{0,3 \times 671757}{100} = +2,01 \text{ тис.грн.}$$

Проаналізуємо зміну коефіцієнта інших витрат та їх розмір:

$$\text{КВ}_{\text{I}2017} = \frac{84955}{676267} \times 100 \% = 12,6 \text{ коп.}$$

$$KB_{I2018} = \frac{80113}{650032} \times 100 \% = 12,3 \text{ коп.}$$

$$KB_{I2019} = \frac{89754}{671757} \times 100 \% = 13,4 \text{ коп.}$$

У 2019 році у порівнянні з 2017 роком коефіцієнт питомих інших витрат збільшився на 0,8 коп. У зв'язку з цим спостерігається підвищення витрат:

$$ЗПВ = \frac{0,8 \times 671757}{100} = +5,4 \text{ тис.грн.}$$

Розглянемо зміну коефіцієнта витратоємності:

$$KB_{B2017} = \frac{608592}{676267} \times 100 \% = 90 \text{ коп.}$$

$$KB_{B2018} = \frac{587857}{650032} \times 100 \% = 90,4 \text{ коп.}$$

$$KB_{B2019} = \frac{612414}{671757} \times 100 \% = 91,2 \text{ коп.}$$

Зміна даного коефіцієнта склала 1,2 коп. Таким чином, загальна сума відносного підвищення витрат (ВПВ) склала:

$$ВПВ = \frac{1,2 \times 671757}{100} = +8,1 \text{ тис.грн.}$$

У звітному періоді в порівнянні з попереднім мало місце підвищення витрат. На одну гривну виручки від продажу підвищення склало 1,2 копійки. Це пов'язано з підвищенням коефіцієнтів матеріаломісткості на 0,8 коп., Питомиї амортизації (+0,3 коп.) та інших витрат (+0,8 коп.)

Отримані дані розглянемо в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Коефіцієнти витрат по кожному економічному елементу

Найменування коефіцієнта	2017р.	2018 р.	2019 р.	Зміна, коп. (+, -) 2019 р. до 2017 р.	Економія витрат, тис.грн.	Підвищення витрат, тис.грн
Коефіцієнт матеріаломісткості	44,1	44,1	44,9	+0,8		5,4
Коефіцієнт зарплатоємності	24,3	24,2	23,7	-0,6	4,03	
Коефіцієнт відрахувань до державних позабюджетних фондів	7,3	7,1	7,1	-0,2	1,3	
Коефіцієнт питомої амортизації	1,8	1,8	2,1	+0,3		2,01
Коефіцієнт питомих інших витрат	12,6	12,3	13,4	+0,8		5,4
Коефіцієнт витратоємності	90	90,4	91,2	+1,2		8,1

Коефіцієнти витрат по кожному економічному елементу відображені на рисунку 2.2.

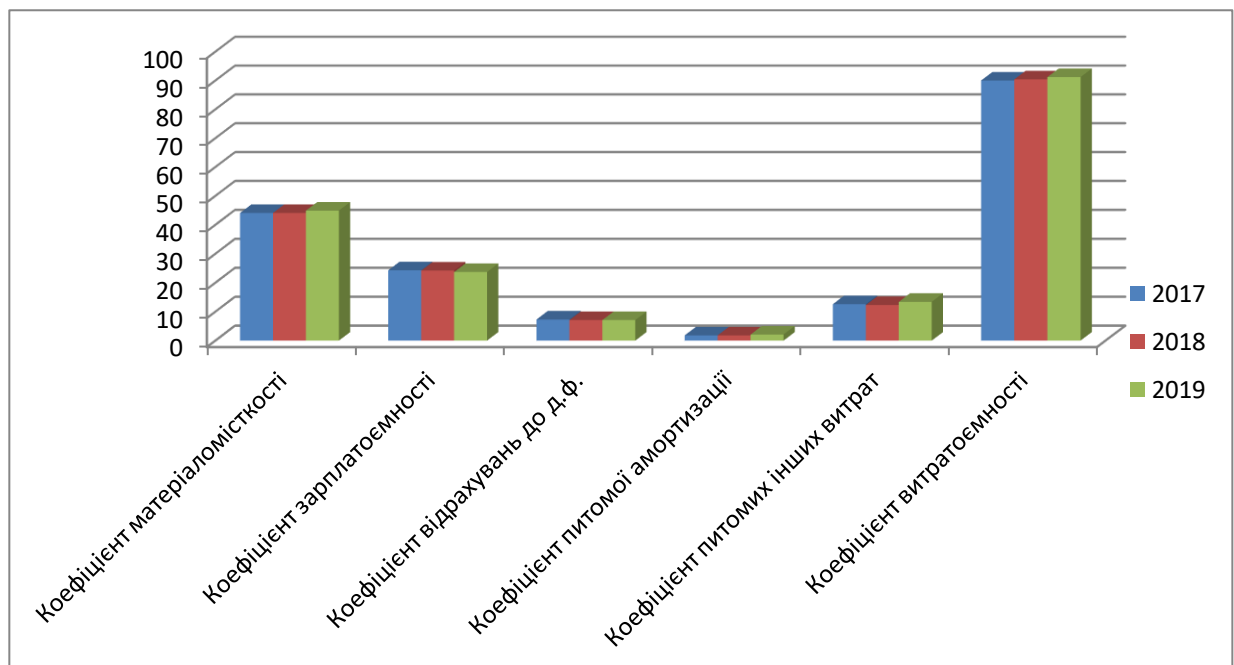

Рисунок 2.2 Коефіцієнти витрат по економічним елементам

Як видно з таблиці 2.8., коефіцієнт матеріаломісткості на ТОВ «Прогрес» збільшився в зв'язку з підвищенням питомої ваги сировини і допоміжних матеріалів. Коефіцієнт питомої амортизації збільшився в зв'язку з введенням нового обладнання.

Коефіцієнт питомих інших витрат підвищився в зв'язку з підвищенням транспортних послуг, митних зборів та інших платежів. В цілому спостерігається підвищення коефіцієнта повних витрат (витратоємності).

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ СТРУКТУРИ ТОВ «ПРОГРЕС»

3.1 Основні проблеми зниження витрат

У виробничій та господарській діяльності ТОВ «Прогрес» можна виділити як сильні, так і слабкі сторони, що характеризують підприємство в сучасних ринкових умовах.

Основними перевагами в діяльності господарюючого суб'єкта виступають:

- широкий спектр виконуваних робіт;
- наявність кваліфікованого складу працівників, що активно проявляють себе у своїй професійній діяльності;
- соціальна політика, що спрямована на поліпшення якості життя і умов праці співробітників.

Але разом з тим на даному підприємстві існують наступні проблеми:

- моральний і фізичний знос технічного оснащення, що призводить до його неефективного використання;
- часті поломки обладнання;
- нестійкий фінансовий стан;
- низька інноваційна активність підприємства;
- висока плинність кадрів.

До основних резервів зниження собівартості промислової продукції слід віднести:

1. Збільшення обсягу її виробництва за рахунок повнішого використання виробничої потужності підприємства.

2. Скорочення витрат на її виробництво за рахунок підвищення рівня продуктивності праці, економного використання сировини, матеріалів, електроенергії палива, устаткування, скорочення невиробничих витрат, виробничого браку і так далі.

Виходячи з вищевикладеного, можна запропонувати наступні заходи щодо зниження собівартості продукції підприємства [23, с.32]:

1. Проведення заходів щодо оновлення технічної бази підприємства, впровадження інновацій, направлених на підвищення технічного рівня виробництва: автоматизація, механізація, комп'ютеризація виробництва, застосування сучасних технологій, нових видів матеріалів, вдосконалення конструкції виробу.

2. Проведення реформ у сфері управління, організації виробництва і праці: організація управлінського обліку і контролінга, створення автоматизованих робочих місць керівних працівників і фахівців, впровадження наукової організації праці, розширення зон обслуговування та ін.

3. Вдосконалення матеріального стимулювання персоналу, впровадження прогресивних норм і нормативів, залучення інвестицій та ін.

Рішення даних проблем не тільки прискорить процес оновлення основних засобів та знизить витрати підприємства, а й підвищить ефективність виробництва в цілому.

3.2 Зниження собівартості продукції за рахунок економії електроенергії

Важливою проблемою, як вже зазначалось, та яка потребує розгляду є проблема споживання електроенергії на підприємстві.

У складі собівартості продукції, що випускається підприємством, витрати на енергоносії мають істотне значення та стійку тенденцію до підвищення за рахунок постійного зростання тарифів та цін на енергоносії. Енергозберігаючі заходи дозволяють знизити ці витрати і тим самим адекватно впливати на техніко-економічні показники роботи підприємств: збільшення прибутковості та підвищення конкурентоспроможності продукції, що випускається.

Робота з енергозбереження на підприємствах ведеться за кількома напрямками:

- підвищення ефективності виробничого процесу;
- економія енергетичних ресурсів, пов'язаних з утриманням будівель та забезпечення виробництва.

ТОВ «Прогрес» є енергоємним підприємством. У структурі матеріальних витрат підприємства електроенергія займає близько 18% (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1– Структура матеріальних витрат ТОВ «Прогрес»,%

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2019 р. від 2017 р.
Сировина та основні матеріали	38,4	37,1	38,7	0,3
Допоміжні матеріали	15,8	16,1	15,9	0,1
Куплені напівфабрикати і комплектуючі вироби	7,5	7,9	7,7	0,3
Послуги виробничого характеру сторонніх організацій	5,0	5,3	5,1	0,1
Паливо	4,0	4,3	4,2	0,1
Електроенергія	18,7	19,5	19,9	1,2
Інші матеріальні витрати	10,6	9,9	9,8	-0,8
Разом	100	100	100	-

У 2019 році в порівнянні з 2017 роком помітно збільшення питомої ваги електроенергії на 1,2%. Тому для зниження собівартості продукції необхідно забезпечити зниження витрат на цей вид ресурсу.

Як відомо з 1 січня 2019 р. побутовий споживач може використовувати диференційовані тарифи за умови налагодження домовленостей із постачальником та встановлення відповідної системи обліку електроенергії, то за умови зниження тарифу в нічний час вдвічі доцільно ввести нічні зміни роботи підприємства. На сьогоднішній день на підприємстві сформувався графік роботи 2/2, який передбачає вихід працівників тільки в денний час доби.

Відповідно до запропонованої системою роботи підприємства графік роботи зберігається, але пропонується чергувати зміни в день та в ніч. Це означає, що половина відпрацьованих змін припадатиме на нічну зміну.

Підприємство в середньому в рік споживає 18720332 кВт.

Розрахунок витрат на електроенергію та економії від запровадження роботи підприємства в нічні зміни наведені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2– Розрахунок економії витрат на електроенергію

Показник	Старий графік роботи підприємства	Новий графік роботи підприємства
Споживання електроенергії в денний час доби, кВт	18720332	9360166
Споживання електроенергії в нічний час доби, кВт	-	9360166
Тариф в денний час доби, грн. за 1 кВт	1,5	1,5
Тариф в нічний час доби, грн. за 1 кВт	-	0,75
Витрати на електроенергію в денний час доби, грн.	28 080 498	14040249
Витрати на електроенергію в нічний час доби, грн.	-	7020124,5
Разом витрати на електроенергію, грн.	28 080 498	21060373,5
Економія витрат на електроенергію, грн.	7020124,5	

З таблиці 3.2 видно, що, працюючи в нічну зміну, підприємство отримує економію витрат на електроенергію в розмірі 7020124,5 грн. за рахунок зниження тарифу в нічний час доби.

Введення нічних змін на ТОВ «Прогрес» дозволяє економити на електроенергії, що в свою чергу призводить до зниження її питомої ваги в структурі собівартості продукції, в якій її частка є значною.

ВИСНОВКИ

Отже, з проведеного дослідження можна зробити наступні висновки

1. Собівартість продукції – це витрати виробничих і фінансових ресурсів, використаних для виготовлення і випуску продукції. Для аналізу собівартості вважається за необхідне використовувати відносні показники, тобто коефіцієнти витрат в копійках (або відсотках) на одну гривну виручки від продажу

2. Витрати – це вартість використаних матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів, спожитих в процесі господарської діяльності і відображаються в балансі як активи підприємства, здатні принести дохід в майбутньому. Сукупність витрат на виробництво продукції утворює її собівартість, і включає завитрати живої і матеріалізованої праці, а також витрати оборотних коштів, залучених у виробництво.

3. ТОВ «Прогрес» спеціалізується на розробці та виробництві складних оптичних, оптико-електронних і оптико-механічних приладів та гіроскопічних пристроїв, медичної техніки, теплових насосів, теплообмінних пристроїв, різних товарів народного споживання.

4. Розглянуто статті за елементами витрат ТОВ «Прогрес». Матеріальні витрати в 2019 році збільшилися незначно – на 1% в порівнянні з 2017 роком. Витрати на оплату праці знизилися на 3% в зв'язку з оптимізацією чисельності працівників. Амортизація збільшилася на 18% в звітному році, що пов'язано з введенням нового обладнання. Інші витрати збільшилися на 6%. Проаналізувавши структуру матеріальних витрат, можна зробити висновок про те, що частка сировини і основних матеріалів, допоміжних матеріалів і покупних напівфабрикатів у 2019 році збільшилася незначно порівняно з 2017 роком – на 2%, 1% і 1% відповідно. Вартість послуг виробничого характеру збільшилася на 3%. Помітно збільшились витрати на електроенергію на 7%. Витрати на інші матеріальні витрати знизилися на 10%. В цілому частка матеріальних витрат зросла на 1%. витрати на оплату праці в 2019 році

порівняно з 2017 роком знизилися. Зниження частки заробітної плати насамперед пов'язано зі скороченням чисельності робітників на підприємстві. Найбільшу питому вагу в структурі матеріальних витрат складають сировина і матеріали (близько 50%).

5. Коефіцієнт матеріаломісткості на ТОВ «Прогрес» збільшився в зв'язку з підвищенням питомої ваги сировини і допоміжних матеріалів. Коефіцієнт питомої амортизації збільшився в зв'язку з введенням нового обладнання. Коефіцієнт питомих інших витрат підвищився в зв'язку з підвищенням транспортних послуг, митних зборів та інших платежів. В цілому спостерігається підвищення коефіцієнта повних витрат (витратоємності).

6. Основними перевагами в діяльності господарюючого суб'єкта виступають: широкий спектр виконуваних робіт; наявність кваліфікованого складу працівників, що активно проявляють себе у своїй професійній діяльності; соціальна політика, що спрямована на поліпшення якості життя і умов праці співробітників.

Але разом з тим на даному підприємстві існують наступні проблеми: моральний і фізичний знос технічного оснащення, що призводить до його неефективного використання; часті поломки обладнання; нестійкий фінансовий стан; низька інноваційна активність підприємства, висока плинність кадрів.

7. Важливою проблемою є споживання електроенергії на підприємстві. У складі собівартості продукції, що випускається підприємством, витрати на енергоносії мають істотне значення та стійку тенденцію до підвищення. Було запропоновано ввести нічні зміни на ТОВ «Прогрес», що дозволить економити на електроенергії та в свою чергу призведе до зниження її питомої ваги в собівартості продукції, в якій її частка становить значну частину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ажнюк М. О., Передрій О. С. Основи економічної теорії: навч. посібник. К. : Знання, 2008. 368 с.
2. Грещак М.Г., Гордієнко В.М, Коцюба О.С. та ін. Управління витратами: нав. посібник / за ред. М. Г. Грещака. К. КНЕУ, 2008. 264с.
3. Карпова Т.П. Управленческий учет: уч. для вузов. М.ЮНИТИ,2003. 350 с.
4. Маренич Т.Г. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2006. № 12. С. 19–26.
5. Нападовська Л.В. Управлінський облік: монографія. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. 356 с.
6. Радченко К.М.Собівартість як економічна категорія, принципи та значення її калькулювання. *Економічні науки.Серія: Облік і фінанси / Зб.наук.праць*. Луцьк, 2011.Вип.8 (29) ч.4. С.61–67.
7. Грещак М. Г., Гордієнко В.М., Коцюба О.С. Управління витратами : навч. посібник. К., 2008. 264 с.
8. Череп А. В. Управління собівартістю. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2005. 375 с.
9. Дерій В. А. Витрати і доходи підприємств в системі обліку та контролю. Тернопіль : ТНЕУ, «Економічна думка», 2009. 272 с.
- 10.Атамас П.Й.Управлінський облік: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури. 2006. 440 с.
- 11.Давидович І.Є.Управління витратами: навч.посібник. К. Центр навчальної літератури. 2008. 320 с.
- 12.Бойчик І. М. Економіка підприємства. К.: Атіка, 2007. 480 с.
- 13.Коваленко Ю.С., Охріменко І.В., Демченко О.В. Концептуальні основи формування собівартості продукції сільськогосподарських підприємств. К.: ННЦ ІАЕ УААН, 2004. 24 с.
- 14.Маренич Т.Г. Об'єктивна оцінка витрат як основа вдосконалення управління економікою. *Вісник ХНТУСГ: Економічні науки*. Вип.99. Х.: ХНТУСГ, 2010. С. 3–16.

- 15.Коваленко О.В. Класифікація витрат ресурсів як основа оцінювання собівартості продукції. *Економіка АПК*. 2008. № 4. С. 90–96.
- 16.Охріменко І.В. Витрати та собівартість сільськогосподарської продукції в регулюванні економічних відносин сільськогосподарських підприємств : монографія. К. : ННЦ ІАЕ, 2009. 360 с.
- 17.Білоусова І., Чумаченко М. Проблеми обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції промисловості. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2009. №4. С.3–10.
- 18.Єршова Н. Ю. Роль обліково-калькуляційного інструментарію стратегічного управлінського обліку в управлінні витратами промислових підприємств. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова: зб. наук. пр.* Одеса: ОНУ. 2016. Т. 21. Вип. 1. С. 214–218.
- 19.Яковлева Ю.С. Удосконалення методів виробничих витрат і калькуляції собівартості продукції. *Вісник ХНАУ. Серія «Економіка АПК і природокористування»*. 2008. № 7. С. 237– 245.
- 20.Мачулка О. Облік і аналіз витрат: управлінський аспект. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2008. № 10. С. 30–34.
21. Державне підприємство науково-виробничий комплекс (ДП НВК) «Прогрес» URL: <https://www.ua-region.com.ua/14307297> (дата звернення: 27.05.2020).
- 22.Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малюга Н.М, Чижевська Л.В. Бухгалтерський управлінський облік: підручник. Житомир: Рута, 2005.480с.
- 23.Концеба С.М. Економічна сутність ресурсного забезпечення виробництва продукції. *Економіка АПК*. 2010. № 7. С. 43–46.